

פרק עגלה ערופה

מתניתין:

סביבותיו לדעת מי הקרובה ביותר.

רבי יהודה אומר, המשה דיינים היו יוצאים, ולמד רבי יהודה שצריכים חמשה דיינים למדידת מרחק הערים, ממה שנאמר "זקניך" ומיעוט רבים שנים, וכן "ושופטיך" משמע עוד שנים, וכיון שקיימא לן שלעולם אין עושין בית דין שקול, שיכול להחלק שוה בשוה, ולא יוכלו להכריע הדין לפי הרוב, לכן מוסיפין עליהן עוד דין אחד, ונמצאו חמשה דיינים היוצאים למדוד את מרחק הערים מהחלל.

נמצא החלל טמון בגל של אבנים, (3) או תלוי באילן, או צף על פני המים לא היו עורפין עגלה לכפר על הדם, שנאמר כי

שנינו בריש פרק שביעי, שפרשת עגלה ערופה נאמרת בלשון הקדש, ובמשנה [לקמן מ"ה ב'] מפורט סדר הבאת עגלה ערופה, שזקני העיר אומרים דינו לא שפכו את הדם הזה, (1) והכהנים אומרים כפר לעמך ישראל וגו'.

והמקור שצריך לאומרה בלשון הקדש, שנאמר, כי ימצא חלל בארמה ויצאו זקניך ושופטיך [ובגמרא מבואר שבפרשה זו למדו מגזירה שוה שמדובר בלשון הקדש].

שלשה דיינים מבית דין הגדול שבירושלים (2) היו יוצאין והולכים למקום שנמצא בו החלל, ומודדים ממנו לערים

וכתבו בקרית ספר ובבבא שבע שטעמם מפני שדין עגלה ערופה כדיני נפשות. ולכן כתב הרמב"ם שאין מודדין אלא לעיר שיש בה בית דין של כ"ג, שדיני עגלה ערופה כדיני נפשות, ועיין לקמן בהערות על הגמרא.

3. כך פירש רש"י ודייק הגר"ש אלישיב שאילו נמצא טמון בגל של עפר נקרא שנמצא באדמה, והיו עורפין. ובנחל איתן [ג' ג' ב'] דחה, שהרי רש"י פירש בסמוך שממעטינן מדכתיב בשכחה על פני השדה, ולא בתוך השדה. ואפילו למאן דאמר שעורפין על טמון היינו דוקא בגל אבנים, אבל בגל עפר יש להסתפק שמה קברוהו כדרך קבורה, ופשיטא שלא עורפין. ובמאירי פירש, שמצאוהו טמון בארץ או בגל של אבנים. ועיין במנחה חריבה שהאריך בזה.

1. רש"י והרמב"ם כתבו שבין הזקנים ובין הכהנים יאמרו בלשון הקדש, ואף שהילפותא בגמרא נאמרה על "וענו ואמרו" האמור רק בזקנים, למדו הראשונים מסתימת לשון המשנה בפרק שביעי, שכל הפרשה נאמרת בלשון הקדש. [ועי' נחל איתן ט"ו ד' א', ובהערות בסוף הספר הוסיף, שבכהנים לא נאמר "ואמרו", ומשמע שאמירה אחת לזקנים וכהנים, שכלם צריכים לומר בלשון הקדש].

2. בתוספתא שנינו בית דין הגדול שבלשכת הגזית, ובמנחת חינוך [תק"ל] כתב שלשון התוספתא לאו בדוקא, שאפילו ישבו בשאר מקומות בירושלים שולחין למדוד ולערוף. אך דעת החינוך [תקל"א] שדין עגלה ערופה נהג רק כשנסהדרין יושבת במקומה בלשכת הגזית, וכן משמע ברמב"ם [פ"ט מרוצח ה"ד].